

HỌC TẬP CÁCH KHEN, CHÊ CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

LÊ XUÂN

Hàng ngày đọc báo, hôm nào Bác bận thì đồng chí Vũ Kỳ (thư ký riêng của Bác) sẽ đọc một số tờ mà Bác quy định và có nhiệm vụ *điểm báo* ngắn gọn lại cho Bác nghe. Hễ thấy có gương người tốt việc tốt của cá nhân, địa phương nào là Bác cho thẩm tra lại và biểu dương kịp thời. Bác có thư khen riêng, hoặc thưởng Huy hiệu, hoặc gửi quà tặng kèm theo. Chính Bác đã chỉ đạo tập

Chủ tịch Hồ Chí Minh - lãnh tụ vĩ đại của dân tộc Việt Nam, danh nhân văn hóa thế giới, Người không những là nhà chính trị, nhà ngoại giao, nhà thơ mà còn là một nhà báo lớn. Sinh thời, tuy bận trăm công ngàn việc nhưng Bác vẫn giữ được thói quen đọc báo và viết báo. Đặc biệt Bác rất chú ý biểu dương người tốt, việc tốt và chê việc dở một cách kịp thời, rất có tinh có lý. Bác thường khuyên những người viết văn, viết báo trước khi cầm bút cần phải xác định được bốn câu hỏi: viết cho ai? (xác định đối tượng viết), viết cái gì? (nội dung viết), viết để làm gì? (mục đích viết), viết như thế nào? (phương pháp viết). "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh", những người cầm bút, rất cần học cách viết về khen hoặc chê của Bác.

hợp những gương người tốt việc tốt để in thành sách “Người tốt, việc tốt” trong những năm kháng chiến chống Mỹ, nhằm động viên, tuyên truyền giáo dục mọi người làm theo những tấm gương đó.

Bác luôn kêu gọi cán bộ, đảng viên và mọi người cần phải thực hiện: *cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư* để xây dựng nếp sống văn hóa, văn minh hiện đại. Nếu thấy những việc dở, việc xấu của cán bộ, đảng viên, đoàn viên và nhân dân là Bác phê bình ngay.

Ví dụ: Nhân đọc báo Hải Phòng ngày 4-3-1967 nói về hai đám cưới - một mới, một cũ - ở huyện Thủy Nguyên (Hải Phòng), với bút danh *Chiến Sĩ*, Bác đã viết ngay bài “*Đáng khen và đáng chê*” đăng trên báo Nhân dân ngày 16-3-1967 (nghĩa là sau bài báo của Hải Phòng 12 ngày). Bác khen đám cưới của anh Lâm và chị Hoan tổ chức theo đời sống mới chỉ có ăn kẹo bánh, uống trà và văn nghệ rất vui. Bác chê đám cưới của thầy giáo Vĩnh và cô Nhị tốn mất 2 con heo, 1 con dê, 2 tạ gạo, mấy chục lít rượu, cỗ bàn tới 150 mâm. Bác viết: *Trong khi cả nước đang thi đua tiết kiệm để chống Mỹ, cứu nước, một người là thầy giáo, một người là đoàn viên mà làm trái chính sách như vậy, đồng chí Vĩnh nghĩ thế nào? và Lợi dụng đám cưới để “phát tài” phải chăng như thế là “bất liêm”?*. Đồng thời Bác còn chỉ ra trách nhiệm của các tổ chức, đoàn thể: *Trong việc này, phải chăng Đảng bộ và Đoàn thanh niên ở huyện Thủy Nguyên chừa làm tròn nhiệm vụ là giáo dục đồng chí Vĩnh?*

Gần nửa thế kỷ qua, bài báo vẫn còn tính thời sự, tính giáo dục đối với chúng ta hôm nay, khi mà ở nhiều nơi một số cán bộ, đảng viên có chức quyền, một số doanh nhân tổ chức đám cưới cho con một cách linh đình nhằm vụ lợi - *thương mại hoá*, làm tốn kém tiền bạc, thời gian của nhiều người.

Trong phong trào thi đua yêu nước, trên các mặt trận chính trị, văn hóa, xã hội... ở nhiều địa phương đã xuất hiện không ít gương người tốt việc tốt cần biểu dương và cũng không ít việc dở cần phê phán. Nhưng vốn ở đời, khen thì ai cũng thích, còn chê không phải ai cũng chịu tiếp thu. Phê bình ra sao cho thấu lý, đạt tình mà người được phê bình cũng dễ tiếp thu là một việc không phải lúc nào cũng suôn sẻ.

Bác đã dạy: *Mục đích phê bình cốt để giúp nhau sửa chữa, giúp nhau tiến bộ. Cốt để sửa đổi*

cách làm việc sao cho tốt hơn, đúng hơn, cốt đoàn kết và thống nhất nội bộ. Vì vậy, phê bình mình cũng như phê bình người phải ráo riết, triệt để, thật thà, không nể nang, không thêm bớt. Phải vạch rõ cả ưu điểm và khuyết điểm. Đồng thời chớ dùng những lời mỉa mai chua cay, thâm độc. Phê bình việc làm chứ không phải phê bình người. Những người bị phê bình thì phải vui lòng nhận xét để sửa đổi, không nên vì bị phê bình mà nản chí, hoặc oán ghét. (Trích “*Sửa đổi lề lối làm việc*” - Hồ Chí Minh toàn tập - Tập V - trang 232 - NXB Chính trị Quốc gia - Hà Nội 1995).

Ngày nay các phương tiện thông tin đại chúng phát triển rất mạnh như: *báo viết, báo nói, báo hình...* đã kịp thời đưa nhiều tin người tốt việc tốt và phê phán những hiện tượng tiêu cực diễn ra trong đời sống. Tuy nhiên ở đây đó cũng còn một số người *bẻ cong ngòi bút để trục lợi*, đưa tin thất thiệt, thiếu trung thực, hoặc quá khen, một tác lên tận trời xanh, hoặc quá chê, đìm người khác xuống tận bùn đen. Một số người cầm bút đã phải trả giá đắt cho sự thiếu trung thực đó. Cả hai thái cực quá khen hoặc quá chê đều trái với nhân cách, đạo đức người cầm bút. Bác thường nhắc tới lời dạy của Tuân Tử (triết gia cổ đại Trung Hoa) đối với mọi người khi khen hay chê: *Người chê ta đúng là thầy ta, người khen ta đúng là bạn ta, người khen ta không đúng là kẻ thù của ta vậy.*

Thế mới biết khen hay chê cũng không phải dễ. Từ xưa các cụ đã dạy: *Lời nói không mất tiền mua/ Lựa lời mà nói cho vừa lòng nhau* (ca dao). Nhưng nếu chúng ta không nói thật, sợ mất lòng nhau, mà chỉ cốt để được vừa lòng nhau thì sẽ có biết bao điều đáng khen và đáng chê bị *lệch pha*, có khi cái tốt, cái xấu lẫn lộn, vàng hay thau không phân biệt nổi.

Hơn bao giờ hết những người cầm bút cần một thái độ bình tĩnh, khách quan, vô tư và rất cần có cái *tâm* trong sáng để suy nghĩ về cách dùng từ, đặt câu sao cho phản ánh đúng nội dung bài viết, tạo được sự hấp dẫn với người đọc thì bài viết mới đạt hiệu quả. Và bất luận trong trường hợp nào cũng không được *bẻ cong ngòi bút để vụ lợi cá nhân*, không được viết những gì trái với lương tâm, đạo lý, trái với đường lối, chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước. Muốn làm được điều đó không gì hơn là ta hãy học tập cách viết *khen, chê* của Chủ tịch Hồ Chí Minh □